

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11449

TSVEY MAYSES

Yuri Suhl

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די פינף
וואס זיינען אוועק

צוויי מעשיות פון מ. א. סור

וואס ביג-בען
האט דערציילט

די פינף וואָס זענען אַרױס

איינ מאָל האָט די לאַנגע „נון“ צונויפגערוּפֿן אַלע אַנדערע מיטגלידער פֿון דער „אַלף-בית“-משפּחה און זיי געזאָגט צוויי: „פֿאַר יאָרן און יאָרן האָבן מיר געלעבט צוזאַמען און געאַרבעט צוזאַמען. קיין איין טאָג פֿון מיין לעבן בין איך נישט געווען אַליין. ביי מיין יעדן ווענד-און-קער זענען עטלעכע פֿון אייך מיר נאַכגעגאַנגען, אַדער פֿון הינטן אַדער פֿון פֿאַרנט. נאָך מיט מוזל וואָס מיר האָבן מיט זיך שטענדיק אונד-זערע גוטע פֿריינט, די פֿונקטאַציע. ווען נישט די פינטעלעך און די קאַמאַס וואָלטן מיר זיך איינע די אַנדערע שטענדיק אָנגעטראָטן אויף די הינער-אויגן. איך האָב לאַנג און לאַנג געטראַכט וועגן דעם און האָב באַשלאָסן, אַז פֿון היינט אָן און וויי-טער וועל איך גיין אַליין. אמת, נישט אינגאַנצן אַליין, ווייל איך וויל מיטנעמען מיט זיך מיין קלענערן ברודער די קרומע „נון“; און ביידע צוזאַמען וועלן מיר זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט זוכן אונדזער מוזל. איך בין טאַקע נישט מער ווי אַ דאַרער דראַנג, אָן אַ קאַפּ און אָן אַ בויך, דערפֿאַר אָבער וועל איך קענען דערלאַנגען צו הויכע פֿלעצער און זיך דורכשטופֿן דורך עמאַלע ערטער. איצט וויל איך זיך געזעגענען מיט אייך, ווייל נאָך היינט פֿאַרטאַג, נאָך איידער די זון וועט אַרויס, וועל איך מיט מיין ברודער, די קרומע „נון“, זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט“.

דער „אלף-בית“ איז געבליבן זיצן ווי פריטשמעליעט. די אותיות האָבן נישט געקענט באַנעמען וואָס זייערע אייגענע אויערן האָבן געהערט און אַלע האָבן גע-
טראַכט: ווי אַזוי וועט אַן „אלף-בית“ קענען זיין אַן „אלף-בית“ ווען עס וועט פעלן
אַן אות פונעם „אלף-בית“? אַזאָ זאָך איז נאָך אויף דער וועלט נישט-געהערט גע-
וואָרן!

דערפאַר טאַקע האָט זיך גלייך אויפגעוויבן צווישן די אותיות אַ געשושקעריי
און אַ געזשומעריי און אַ גערעדעריי, פריער שטילער, דערנאָך העכער, דערנאָך נאָך
העכער, ביז די שין האָט אַ כאַפּ געטון די אלף און אויסגעשריען „שאַ! שטיל זאָל
זיין!“

און די פעסלידיקע פיי האָט זיך געגעבן אַזאָ דריי, אַז דאָס אינעווייניקסטע
פינטעלע איז איר שיר נישט אַרויס. און זי האָט אויסגעשריען! „פילדערט נישט אַזוי!“
און די דאַרע לאַמעד האָט זיך איינגעבויגן ווי אַ ווערבע און זיך געבעטן:
„פראַרעמט נישט אַזוי.“

האָט זיך אויפגעשטעלט די טעם און געזאָגט: „טומלט נישט אַזוי.“
דאָ האָט זיך אויפגעשטעלט די בית אויף איר קורץ פיסל און געזאָגט זייער
שטיל און געלאַסן: „באַרויקט זיך, ברידערלעך, באַרויקט זיך. מען דאַרף זיך באַ-
טראַכטן.“ איז ווידער שטיל געוואָרן און אַלע אותיות האָבן זיך אַוועקגעזעצט טראַכטן-
אַלע, אַ חוץ די לאַנגע נון. זיי זענען געזעסן אין אַ באַזונדער ווינקל און זיך שטי-
לערהייט געסודעט.

פארטאָג האָט זיך די לאַנגע נון אויפגעשטעלט, אָנגענומען די קרומע נון ביים פוס און געזאָגט: קום מיר גייען!
צוויי וואָון האָבן זיך אויף גיך צונויפגעלייגט און געזאָגט: „וואַרט, וואַרט צו אַ ביסל“.

נאָר די לאַנגע נון האָט זיך איינגעשפּאַרט. זי האָט צום לעצטן מאַל אַ קוק געטון אויפן אלף-בית, אַ צי געטון די קרומע נון ביים פוס און איז פאַרשווינדן.
„עס וועט אייך באַנג טון!“ האָט די בית נאַכגעשריגען, נאָר די נונען האָבן שוין נישט געהערט. דער אלף-בית איז אַנטשוויגן געוואָרן. פּלוצלונג האָט זיך אויפ-געשטעלט די לאַנגע כאָוו און געזאָגט אַזוי: „כעוורע“, כ'מין חברה, אויב אַזאַ לאַנג-גער דראַנג ווי די לאַנגע נון אָן אַ קאַפּ, קאָן זיך אַרויסלאָזן איבער דער וועלט פּרו-בירן איר מוז, קאָן איך, וואָס האָב אַזאַ גרויסן קאַפּ, דאָס אוודאי טון און איך וועל מיטנעמען מיין ברודערל די קליינע כאָוו.

וידער איז דער אלף-בית געבליבן זיצן ווי פּריטשמעליעט. די זייען האָט אַ טיפּן זיפּן געטון און די צאָדיק האָט צום ערשטן מאַל גענומען דאָס וואַרט און גע-זאָגט: צעריסן! מיר ווערן צעריסן אויף פּיץ-פיצלעך!
„יאַ“ האָט די לאַמעד געזאָגט מיט אַ זיפּן. „דאָס געזאָנג האָבן מיר שוין פאַר-לירן, איצט וועלן מיר פאַרלירן דאָס געלעכטער אויך. און וואָס פאַראַ לעבן וועט עס זיין אָן אַ לאַך? אַ טרויעריק לעבן“.

„דערפאר, אָבער וועט איר נישט קענען וויינען“, האָט די כאָוו זיך געפרוווט פאַרענטפערן.

„דאָס איז אַ קנאַפע טרייסט“, האָט די טעם זיך אָפגערופן, „אי נישט וויינען, אי נישט זינגען, אי נישט לאַכן. מיר וועלן אַרומגיין ווי שטומע און שטיקן אין זיך אונדער צער.

די לאַנגע כאָוו האָט אַ נעם געטון די קליינע כאָוו און איז אַוועק. „עס וועט איך באַנג טון!“ האָט די בית זיי נאָכגעשריגען. נאָר די כאָוו האָבן מער שוין נישט געהערט.

און נאָך איידער דער אלף-בית האָט זיך אַוועקגעזעצט טראַכטן וואָס צו טון אָן די כאָוו, האָט זיך אויפגעשטעלט די לאַנגע פיי און געזאָגט: „אויב די לאַנגע נון קאָן אַוועקגיין, און די לאַנגע כאָוו קען אַוועקגיין, קאָן איך אודאי און אודאי אַוועקגיין. איך קאָן זיך בויען און דרייען. איך האָב אַ קאַפּ און אַ פלייצע און איך וועל נאָך מיטנעמען מיט זיך מיין קליין ברודער, די קליינע פיי.“ „איך בלייב דאָ!“ האָט די קליינע פיי אויסגערופן.

„איך בלייב מיט דער פיי און מיטן אלף-בית און אויב דו גייסט וועט עס דיר שפעטער פאַרדריסן.“

„בראווא! בראווא!“ האָבן אַלע אותיות אויסגערופן און האָבן אַרומגערינגלט די קליינע פיי און זי געגלעט.

די לאַנגע פיי האָט זיך אָנגעבלאָזן ווי אַן אינדיק און געזאָגט צו דער קליי-
נער פיי: „וואָרט, דו פיייעלע, דו וועסט זיך נאָך בעטן ביי מיר איך זאָל דיך מיט-
געמען. נאָר איך וועל דיר קיינמאָל נישט פאַרגעבן.“

„סטראַשע נישט“, האָט די סאַמעך צום ערשטן מאָל גערעדט.

„שרעק נישט די גענדו“, האָט די שין געזאָגט. די לאַנגע פיי האָט זיך נאָך
איין מאָל געגעבן אַ בלאָז און איז פאַרשווונדן.

די אַלף האָט זיך אויפגעשטעלט
און געזאָגט: איצט וויל איך וויסן ווער
עס גייט און ווער עס בלייבט. שלאָס-
מעס, דו בלייבסט?
„איך בלייב.“

„בראוואָ“ האָבן די אותיות אַפּלאָ-
דירט.

„לאַנגע צאָדיק דו בלייבסט?“ האָט
די אַלף ווידער געפרעגט.
„איך בלייב!“

„בראוואָ!“ האָבן די אותיות ווידער
אַפּלאָדירט.

איצט האָבן זיך די אותיות אַוועק-
געזעצט טראַכטן ווי אזוי אָנצוגיין זייער
לעבן אָן די נונען, די כאָוון און די
לאַנגע פיי. זיי האָבן געטראַכט און גע-
טראַכט און באַשלאָסן, אַז אזוי ווי זיי
זענען מער נישט קיין גאַנצע אַלף-בית
וועלן זיי זיך צעשפּאַלטן אין באַזונדערע
גרופּקעלעך פון גוטע ווערטער, ווער-
טער וואָס זענען זייער נויטיק פאַר דער
וועלט. צום ביישפּיל: די בית, די רייש,
די וואָו, די יוד און די טעס האָבן

זיך צענויפגענומען און געוואָרן ברויט, ווייל אָן ברויט קען די וועלט נישט לעבן.

די פיי, די צוויי יודן און די היי האָבן אויסגעבאַרגט ביים ברויט די רייש און די טעם איז געוואָרן פרייהייט, ווייל אָן פרייהייט האָט דאָס ברויט נישט קיין טעם. די שין, די לאַמעד און די שלאָס-מעם האָבן אויסגעבאַרגט ביים ברויט די וואָוו איז געוואָרן שלום, ווייל אָן שלום טויג נישט דאָס ברויט און עס טויג נישט די פרייהייט.

דערווייל האָבן די נונען, די כאָוון און די לאַנגע פיי געוואַנדערט איבער דער וועלט, געאַנגען פון שטאָט צו שטאָט און פון לאַנד צו לאַנד. און אומעטום זענען זיי געווען איינזאַם און שטום, ווייל זיי האָבן קיין וואָרט נישט געקאָנט אויסרעדן. אַלץ וואָס די נונען האָבן געקענט טון איז זאָגן: נן נן נן נן. און די כאָוון: כך כך כך כך. און די לאַנגע פיי האָט אַפילו דאָס אויך נישט געקאָנט טון.

אינמאָל האָבן זיי זיך אַלע פינף באַגעגנט אין אַ גרויסער שטאָט, מידע און דערשלאַגענע. האָבן זיי זיך דערפרייט און זיך אַרומגעכאַפט איינע מיט די אַנדערע. נאָר אַלץ וואָס זיי האָבן געקאָנט זאָגן אַלע צוזאַמען איז געווען: נן כך ף. האָבן זיי זיך איבערגעשטעלט אויף צוריק איז אַרויסגעקומען: ף כך נן. האָבן זיי פרובירט נאָך אַ קאַמפּינאַציע איז אַרויסגעקומען: ן ף נ כך. און וויפּל מאָל זיי האָבן זיך נישט איבערגעשטעלט איז אַלץ אַרויסגעקומען אַ מאַדנער, משונהדיקער קלאַנג, וואָס קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען און זיי אַליין האָבן אויך נישט פאַרשטאַנען.

האָבן זיי שוין אַזוי שטומערהייט געוואַנדערט צוזאַמען און ווער ווייסט ווי לאַנג זיי וואָלטן אַזוי געוואַנדערט ווען זיי וואָלטן נישט באַמערקט אַ געוויסע שילד, אויף אַ געוויס הויז, אין אַ געוויסער גאַס. אין אַ געוויסער שטאָט און אין אַ געוויס לאַנד. אויף דער שילד איז געשטאַנען אַנגעשריבן מיט געדרוקטע אותיות: יידישע שול. זיי זענען אַרויפגעקראַכן מיט די טרעפּ און אַריין אינעם צימער.

דער לערער איז געשנאַנען ביים טאָול מיט אַ שטיקל קרייד אין האַנט, ער האָט געוואָלט אַנשרייבן קינדער, האָט אים אָבער אויסגעפעלט די קרומע נון – איז אַרויסגעקומען קי-דער. די לאַנגע נון האָט דאָס דערזען האָט זי געטון די קרומע נון אַ צי ביים פּיסל און אויף שטום-לשון אַנגעוויזן אויפן טאָול. האָט די קרומע נון אַ שפרונג געטון אויפן טאָול און זיך אַזעקגעשטעלט גלייך נאָך דער יוד, איז גע' וואָרן קינדער.

האָט דער לערער זיך צעשמייכלט און די קינדער האָבן זיך צעלאַכט פאַר פרייד און איין יינגעלע האָט אַ פּילו אַ פּייף געטון.

פון יענעם טאָג אָן זענען די פינף אותיות שוין קיינמאָל נישט אַנטלאָפן פונעם אַלף-בית.

וואס דער ביג-בען האט דערציילט

ס'איז געווען שוין זייער שפעט ביינאכט און פינק דער זייגעראמאכער איז גע-
שלאָפן זייער געשמאק.

די זייגערלעך אָבער שלאָפן קיינמאָל נישט, זיי האַלטן אין איין גיין. זיי האָבן
נישט קיין צייט זיך אָפצושטעלן, ווייל זיי דאַרפן אַלעמאָל ווייזן די צייט. טאָג און
נאכט, אַפילו ווען אַלע מענטשן שלאָפן שוין, מוזן די זייגערלעך זיין וואָך, ווייל טאָ-
מער וועט זיך עמעצער אויפכאַפן פונעם שלאָף און וועט וועלן וויסן וויפיל דער זייגער
האַלט.

און ווען אַ זייגערל ווערט שלאָף, און עס לאָזן זיך אים אויס די כוחות, און
עס רוט זיך אָפ אַ וויילע, גיט מען עס גלייך אַ דריי-אַן – עס זאָל ווייטער גיין. און
ווען אַ זייגערל ווערט מיט און הויבט אָן גיין פאַמעלעך און פאַרשפעטיקט זיך אויף
אַ פאַר מינוט; אָדער ווען עס ווערט נערוועז און הויבט אָן לויפן און כאַפט אַריין
אַ פאַר מינוט, טראָגט מען עס אַוועק צו פינקן, אָדער צו אַן אַנדערן זייגעראמאכער,
ער זאָל עס פאַריכטן.

און ווען אַ זייגערל געפינט זיך ביי פינקן אין זייגער-וואַרשטאַט, איז עס אין
אַן אייגענער וועלט, מיט נאָך אַנדערע קאַליע-געוואָרענע זייגערס, ווי אַקראַנקער אין
אַשפיטאַל. און שפעט ביינאכט, ווען פינק שלאָפט שוין געשמאק אויף זיין בעט, צע-
רעדט מען זיך, פּרעגט מען זיך פאַנאַנדער: וווּ הייסטו? וואָס פעלט דיר? וואָס טוט
דיר וויי? ווייל יעדן טאָג ברענגט מען נייע פאַציענטן, דאַרף מען זיך באַקענען.

אינדרויסן האָט דער גרויסער טורעם-זייגער אויסגעקלאָנגען דריי מאָל און יע-
דער קלונג איז אַרויסגעקומען קלאָר און הויך.

„דריי אַ זייגער!“ האָט אַ קיילעכדיק קעשענע-זייגערל אין פינקס זייגער-וואַרשטאַט
אויסגערופן, און אַלע זייגערס און זייגערלעך האָבן אויף זיך אַ קוק-געטון צו זעען
וויפיל זיי האַלטן.

אַ קליין פרויען-האַנט-זייגערל, ווי אַ גראַשן די גרויס, געמאַכט פון ריינעם גאָלד
און אָנגעפילט מיט אַ סך טייערע דימענטלעך, וואָס גייט מיט אַזעלכע שטיצע, דריב-
נע טיק-טאָק-טריטלעך, האָט זיך צעפינקלט און אַ זאָג-געטון: „איך האַלט דריי, פונקט

צו דער סעקונדע. איך בין שוין געזונט. מאָרגן וועט די מאַדאַם מיך קומען אַהיימנעמען."

אַ ביליק האַנט-זייגערל, וואָס האָט נישט קיין איין דימענטל אין זיך און געהערט צו אַן אַרעמער אַרבעטערין, האָט אַקוק-געטון אויף זיך און געזאָגט: - „שוין ווידער פאַרשפעטיקט אויף גאַנצע צוויי מינוט. אפילו פינקס אָפע-ראַציע האָט אויך נישט געהאַלפּן. דער אמת איז, אַז צופיל צייט האָט ער אויף מיר נישט פאַרבראַכט. ווייזט אויס, ער האָט פיינט אַזעלכע זייגערס ווי איך. „ביסט אַ ביליקע מאַ-כערייקע“, האָט ער אין מיר אַריינגעבורטשעט, בעת ער האָט געאַרבעט אויף מיר. „אַ שאַד צו פטרן צייט אויף דיר.“ דערנאָך האָט ער מיר געגעבן אַ שטאַך אין דער ספרונזשינע, מיך צוריק פאַרמאַכט און מיך אויפגעהאַנגען אויף אַ טשווע-קל. און איך הענג מיר שוין אַזוי זעקס וואָכן צייט, ווייל מיינ באַעבאַסטע האָט אפילו נישט דאָס געלט מיך אויס-צולייזן. און מיר איז גוט ווי די וועלט, ווייל איך שלאָף אַמאָל איין אויף עטלעכע טעג ביז פינק דערזעט מיך און דרייט מיך ווידער אָן."

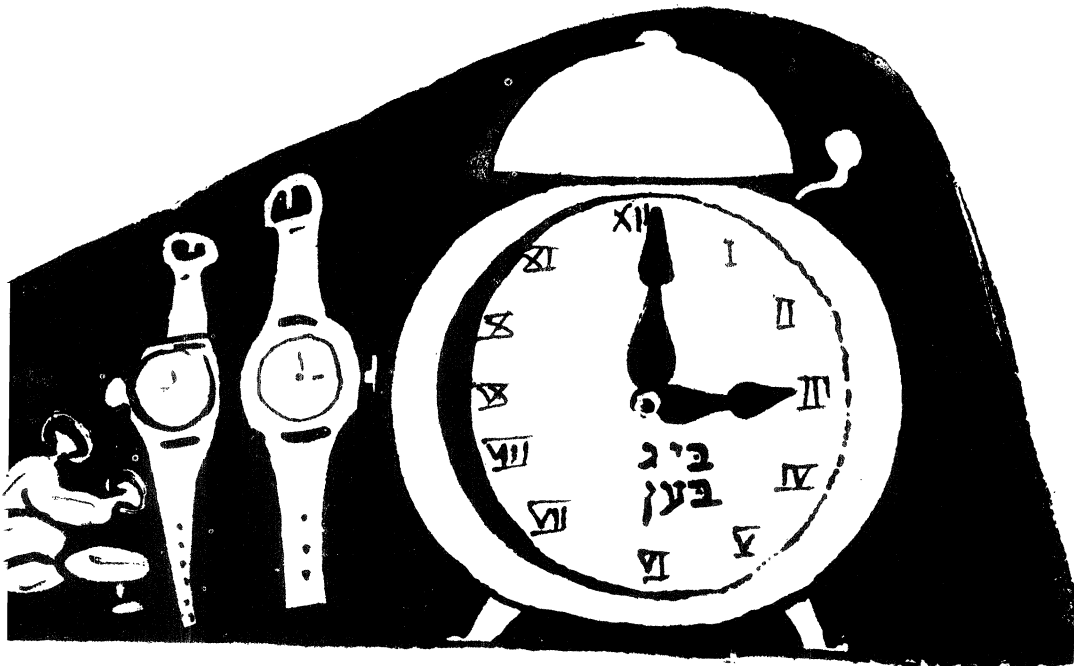
דאָ האָט זיך שוין אַריינגעמישט דער גרויסער וואַנט-זייגער, וואָס געהערט טאַקע צו פינקן אַליין. אַלע זייגער-לעך און זייגערס האָבן פיינט אָט דעם וואַנט-זייגער, ווייל ער איז זייער שטרענג און היט אָפּ די צייט צו דער סע-קונדע. און ווען פינק פאַריכט אַ זייגערל שטעלט ער עס אָן לויט דער צייט פונעם וואַנט-זייגער. צוליב אים האָבן שוין אַ סך זייגערלעך געדאַרפט דורכמאכן אָפּעראַציעס, דערפאַר וואָס זיי האָבן זיך פאַרשפעטיקט אויף איין מינוט. די זייגערלעך דאָ קוקן אויף אים ווי אַרבעטער אויף אַ ביזן אויפזעער אין אַ פאַבריק, וואָס הנפעט זיך צום באַ-לעבאַס.

„פריי זיך נישט אַזוי“, האָט דער וואַנט-זייגער גע-זאָגט צום ביליקן האַנט-זייגערל. „פינק וועט דיך דאָ לאַנג נישט האַלטן. זעקס וואָכן הענגסטו שוין. אין זעקס וואָכן אַרום, אויב די אַרבעטערין וועט דיך נישט קומען אָפּנעמען, וועט דיך פינק פאַרקויפּן.“

אן אלטער אָפגעריבענער קעשענע-זייגער האָט אַ זיפּץ-געטון: - מיר דאַכט זיך, אַז איך האָב פיבער. איך בין שוין זיבן מינוט נאָך דריי. איך בין שוין אלט און צעבראַכן, נאָר מיינע ווייזערס לויפן ווי פון היץ."

ער האָט נאָך עפעס געוואָלט זאָגן, דער אַלטיטשקער, נאָר דאָ האָט זיך דער-הערט אַ טיפער קרעכץ פון דעם גרויסן וועק-זייגער, ביג-בען, זענען אַלע שטיל גע-וואָרן. אַלע האָבן געוויסט, אַז ביג-בען האָט היינט דורכגעמאַכט אַ שווערע אָפּעראַציע. גאָר, גאָר לאַנג האָט פינג געאַרבעט אויף אים ביז ער האָט אים צוריק לעבעדיק געמאַכט. ער האָט אויסגעקוקט זייער שלעכט ווען זיין אייגענטימער, אַן עלטערער מאַן מיט אַ פאַרהאַרעוועט פנים, האָט אים אַריינגעבראַכט. דאָס קלינג-דעכל איז גע-ווען צעפלאַטשט, דאָס שייבל צעבראַכן, איין ווייזער צעקרימט און דער צווייטער האָט אינגאַנצן געפעלט. נאָר דאָס איז נאָך גאַרנישט קעגן דעם ווי ער האָט אויס-געקוקט אינעווייניק. די ספרווישנע געפלאַצט, די שרייפעלעך און אַלע רעדלעך צע-וואָרפן.

אַלע האָבן געוואָלט וויסן, ווי אַזוי דאָס אומגליק האָט געטראָפן. צי האָט אים אַ טראַמוויי איבערגעפאָרן, צי האָט אים עמעצער פון צוואַנציקסטן שטאָק אַראָפּגע-וואָרפן? ווי אַזוי ווערט עס אַזאַ געזונטער זייגער אַזוי צעשעדיקט? נאָר קיינער האָט נישט געוואָגט רעדן צו אים נאָך דער שווערער אָפּעראַציע. זאָל ער פריער קומען צו זיך, האָבן זיי זיך געטראַכט.

איצט, ווען דער גרויסער טרעם-זייגער אין דרויסן האָט אויסגעקלונגען דריי, האָט אויך דער ביג-בען אַ קוק-געטון אויף זיך און געטון אַ הייזעריקן כריפּ: - „דריי“ ער האָט שווער געאַטעמט און שווער געקלאָפּט, ווי זיין גאַנצער מעכאַניזם וואָלט זיך אָנגעשטרענגט אויסצושלאָגן יעדן טיק און יעדן טאַק.

„יאָ“, האָט דער ביג-בען צום ערשטן מאל גערעדט. „איך לעב.“ אַ יונג, שיין זייגערל, וועמען ס'האָט געפעלט אַ האַלבער ווייזער, איז געווען אַזוי נייגעריק, אַז עס האָט זיך נישט געקאַנט איינהאַלטן, „זאָג נאָר, ביג-בען, וואָס האָט פאַסירט מיט דיר? ווער האָט דיך אַזוי צעמזיקט?“ דאָס איז מיין אייגענע שולד“, האָט ביג-בען אַרויסגעברומט, „נאָר עס טוט מיר נישט באַנג. איך האָב עס געמוזט טון. איך האָב עס שוין נישט געקענט אַריבער-טראָגן.“

„אַליין זיך צעשלאָגן“, האָבן אלע זיך געוונדערט, „ווי איז דאָס מעגלעך?“ „איך בין נאָך שטאַרק אָפגעשוואַכט, נאָר אַז איר וועט זיין שטיל, וועל איך אייך דערציילן וואָס מיט מיר איז געשען.“

„דערצייל, דערצייל“, האָבן אלע זייגערס זיך געבעטן ביי אים. און ס'איז טאַקע גלייך שטיל געוואָרן.

„איך בין אַ וועק-זייגער“, האָט ביג-בען אָנגעהויבן. „מיך קויפט מען נישט צו ווייזן די צייט, נאָר אויפצוועקן אין צייט. און קויפן - קויפן מיך מערסטנס אַרעמע מענטשן, שווערע אַרבעטער, בעלי-מלאכות. די, וואָס דאַרפן אויפשטיין פאַרטאָג צו דער אַרבעט און האָבן מורא זיי זאָלן נישט פאַרשלאָפן. איך דין ביי אַ בעקער און דין אים געטריי שוין 26 יאָר. יאָ, נאָך מיט 26 יאָר צוריק האָט אברהם דער בע-קער מיך געקויפט אין אַ זייגער-געשעפט, און נאָך טאַקע יענע נאַכט האָב איך אים אויפגעוועקט פיר פאַרטאָג צו דער אַרבעט, און אַזוי טאָג-איין-און-טאָג-אויס האָט ער מיך פאַרן שלאָפן גיין אָנגעדרייט און אָנגעשטעלט, און פונקט פיר פאַרטאָג האָב איך זיך צעקלונגען מיט אַזאַ ליאַרעם און געפילדער, אַז אברהם האָט זיך אויפגעכאַפּט, זיך אויף גיך אָנגעטון און איז אַוועק צו דער אַרבעט.“

„און איך בין געבליבן איינער אַליין אין זיין קליין צימערל און אַ גאַנצן טאָג אַוועק-געקלאָפּט די צייט - טיק טאַק. און אַזוי זענען אַוועק די טעג, די וואָכן און די יאָרן און מיר זענען ביידע עלטער געוואָרן, אברהם און איך.“

„אַ וועק-זייגער באַמערקט אַ סך זאַכן, און איך האָב באַמערקט, אַז מיט יעדן טאָג איז אברהם לען אָנגעקומען שווערער און שווערער זיך אויפצוכאַפן פונעם שלאָף. ער איז געווען מיד פון דער אַרבעט און די ביינער האָבן אים געבראַכן. נישט איין-מאַל האָב איך געדאַרפט קלינגען און קלינגען ביז צום לעצטן קלונג - ביז אברהם האָט זיך אויפגעכאַפּט.“

„און וואָס אַ טאָג האָט ער מיך מער פיינט געקראָגן. פונקט אַזוי ווי איך וואָלט שולדיק געווען אין דעם וואָס ער האָט געדאַרפט אויפשטיין אַזוי פרי. ער פלעגט מיט זיין שווערער האַנט מיר געבן אַזאַ זעץ איבערן קלינג-דעכל, אַז איך האָב עס געפילט אַ גאַנצן טאָג. נאָר איך האָב אברהם לען נישט פיינט געהאַט, ווייל כ'האָב געוויסט פאַרוואָס ער טוט עס. איך האָב בלויז געטראַכט ביי זיך: פאַרוואָס האָב

איך געדארפט געבוירן ווערן אַ וועק-זייגער און אויפוועקן מידע אַרבעטער פון שלאָף?
נאָר אויב שוין יאָ אַ וועק-זייגער, האָב איך געטראַכט, וועל איך דינען פינקטלעך און
געטריי, אַז קיינער זאָל צוליב מיר זיין שטעל נישט פאַרלירן. און אַזוי איז טאַקע
געווען. ווי מיד אברהמל זאָל נישט געווען זיין, האָב איך אים אַלץ אויפגעוועקט אין
צייט.

„נאָר מיט דריי טעג צוריק איז אברהמל אַהיימגעקומען פון דער אַרבעט און
איך האָב גלייך דערקענט, אַז ער איז קראַנק. זיין פנים איז געווען פאַרפלאַמט און
ער האָט שטאַרק געהוסט. לעבן מיר אויפן בענקל האָט ער אַוועקגעשטעלט אַ פלע-
שעלע מעדיצין. דאָס מאַל, טראַכט איך ביי זיך, וועט ער מיך נישט אַנשטעלן אויף
פיר אַ זייגער, ווייל ער וועט בלייבן עטלעכע טעג אין בעט. ער מוז בלייבן אין
בעט. נאָר איך האָב געהאַט אַ טעות. ער האָט מיך אָנגעדרייט און מיך אָנגעשטעלט
אויף פיר פאַרטאָג, ווי אַלעמאָל.

„איך וועל יענע נאַכט קיינמאָל נישט פאַרגעסן. עס האָט מיר געבראַכן דאָס
האַרץ. ער האָט געקראַכט און געזיפצט; שווער געאַטעמט און שטאַרק געהוסט, און
מיט יעדן הוסט האָט מיר אַזש אַ ריס געטון די ספרונזשינקע אינעווייניק.
„ניין“, האָב איך צו זיך געזאָגט, „ביג-בען, דו וועסט אים היינט נישט אויפ-
וועקן. ער מוז שלאָפן. ער מוז זיך גוט אויסרוען.“

„אַ מינוט פאַר פיר פרעגט מיך דער וועקער: נו, וואָס וועט זיין? איך קלינג
צי ניין?“

„ניין!“ האָב איך געזאָגט.

אַ סעקונדע צו פיר, און דער וועקער זאָגט: „איך פרעג דיך צום לעצטן מאָל:
יאָ צי ניין?“

„ניין!“ — האָב איך זיך צעבייזערט.

פיר אַ זייגער „האַלט מיך איין!“ שרייט צו מיר דער וועקער. „דער קלינגער
רייסט זיך, ער וויל זיך צעקלינגען. איך קאָן אים נישט אָפהאַלטן!

אַ קאַלטער שווייס האָט מיך באַגאַסן. מיט אַלע כוחות האָב איך איינגעהאַלטן
אַלע רעדלעך, אַלע ספרונזשינקעס און דעם קלינגער. אויף אַ סעקונדע האָב איך זיך
אינגאַנצן אָפגעשטעלט און זיך געשטיקט און געוואָרן אַ מינוט נאָך פיר און איך האָב ווידער
אָנגעהויבן גיין: טיק-טאַק — טיק-טאַק.

און אברהמל איז געשלאָפן און געשלאָפן. דער זייגער איז 5, און 6, און אברהמל
שלאָפט נאָך. דער זייגער איז 10, און 11, און אברהמל איז נאָך אַלץ געשלאָפן.
ערשט ווען דער זייגער איז געוואָרן 12 בייטאָג, האָט ער זיך פון זיך אַליין
אויפגעכאַפט.

„ס'איז טאָג!“ האָט ער אויסגערופן אַ דערשראַקענער. „איך האָב פאַרשלאָפן!“
ער האָט זיך אויף גיך אויסגעדרייט צו מיר און מיר אַריינגעקוקט גלייך אין פנים
אַריין.

„צוועלף אַ זייגער!“ האָט ער אויסגעשריגן. „פאַרוואָס האָסטו נישט גע-
קלינגען?!“

JAN 19 1978

„טיק-טאק“, האָב איך געענטפערט, „טיק-טאָק“. ווי איך וואָלט זיך נישט ווי-
סנדיק געמאַכט.

ער האָט מיך אַ כאַפּ געטון אין זיין שווערער האַנט און מיך אַ וואָרף געטון
צום דיל. עס האָט מיר אָנגעהויבן שווינדלען פאַר די ווייזערס און איך האָב געפילט,
אַ אַלץ אין מיר האָט זיך אָפגעריסן. אַ פאַר סעקונדן האָב איך נאָך געקלאַפט טיק-
טיק-טיק, טאָק-טאָק טאָק. דערנאָך איז אַלץ געוואָרן סינצטער און איך האָב זיך אינ-
גאנצן אָפגעשטעלט. און אויפגעכאַפט האָב איך זיך ערשט דאָ, היינט בייטאָג, ביי
פינק אין זייגער-וואַרשטאַט.

ווינער איז אַ געמורמל דורכגעלאָפן איבער די זייגערלעך. און יעדעס זייגערל
האָט געהאַט עפעס צו זאָגן, וועגן דעם:
— אַ שיינע מעשה.

— אַ בראַווער וועק-זייגער, דער ביג-בען.
— אַן ערלעכער זייגער.

— זאָל זיין שטיי, — האָט זיך אָנגערופן דאָס קליינע גאַלדענע האַנט-זייגערל
מיט די טייערע דימענטלעך, — אַ גאַנצע נאַכט האַלט איר אין איין רעדן. איר לאָזט
מיך נישט כאַפּן קיין דרימל.

— דו שווייג, דו קליין פּוסט-און-פּאַסניקל, — קיינער פרעגט ביי דיר נישט
ווען צו רעדן, — האָט זיך דאָס שיינע יונגע זייגערל אָנגערופן מיט פאַרדראָס.
— ווען שטייט אויף דיין מאַדאַם? — האָט ביג-בען אַרויסגעברומט.
— מיין מאַדאַם — האָט דאָס גאַלדענע זייגערל געזאָגט — איז זייער אַ רייכע.
זי האָט צוויי דינסטן. זי שטייט אויף ווען זי וויל, אַ מאָל 10 אַ זייגער און אַ מאָל
11 אַ זייגער. און די דינסטן ברענגען איר דעם פרישטיק גלייך אין בעט אַריין.
— טיש-טיש — האָבן אַלע זייגערלעך מיט חוּק נאָכגעקרימט, — דעם פרישטיק
גלייך אין בעט אַריין.

עס איז געוואָרן אַ טומל און אַלע האָבן גערעדט מיטאַמאַל, און אַלע האָבן זיך
געבייזערט אויף דעם גאַלדענעם זייגערל, וואָס עס בלאָזט פון זיך אַזוי. נאָר פּלוצ-
לונג איז שטיי געוואָרן, ווייל עס האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּ אין טיר. עמיצער איז
געקומען גאַנץ פרי שוין, אָפנעמען אַ זייגער, און פינק איז נאָך נישט געווען אין
וואַרשטאַט. דאָס איז געווען אברהמל דער בעקער. ער איז געקומען אָפנעמען דעם
ביג-בען, ווייל מאָרגן דאַרף ער ווידער גיין צו דער אַרבעט.

אברהמל האָט צוגעוואַרט ביי דער טיר ביז פינק האָט ווידער געעפנט זיין
זייגער-וואַרשטאַט. דערנאָך האָט ער אָפגעצאָלט און צוריק אַוועקגענומען אַהיים זיין
ביג-בען.

ווען אברהמל מיט זיין וועק-זייגער זענען שוין געווען אויף יענער זייט טיר,
האָבן די זייגערס און זייגערלעך נאָך לאַנג געטראַכט פון דער מעשה וואָס דער ביג-
בען האָט זיי דערציילט.

„אַ בראַווער זייגער, דער ביג-בען“, האָט דאָס יונגע, שיינע זייגערל אַ שפּשע
געטון.

„יאָ“, האָבן אַלע צוגעשטימט, „אַ בראַווער און אַן ערלעכער זייגער, דער
ביג-בען“.

**THE FIVE
WHO RAN AWAY**

TWO STORIES by YURI SUHL

**BIG BEN'S
STORY**